

Historisch Voorburg

Jaargang 12

2006

Nummer 1

Voorburg verbeeld

Werk van de Voorburgse schilder J.H.M. Schrama

Inhoud

Op bezoek	2
Voorburg	5
Leidschendam	16
Verder weg	23
En thuis	34
Colofon	36

Van de redactie

Al eerder hebben Voorburgers kennis kunnen maken met werk op linnen, paneel of papier van de Voorburgse architect en kunstschilder Jan H.M. Schrama, geboren in 1921. Zijn werk is al geëxposeerd geweest in het koor van de Oude kerk en voor een select gezelschap van familieleden en vrienden van de kunstenaar is er in 2001 ook een overzicht van zijn werk verschenen, onder de titel 'Met potlood & penseel. Schilderijen die verhalen'. Ook bij eerdere gelegenheden is Schrama's werk geëxposeerd en daarbij is een van zijn werken bekroond met een eerste prijs.

Aangezien vele van zijn kunstwerken Voorburg tot onderwerp hebben en bovendien veelal historische gebouwen en plekjes afbeelden, heeft de redactie van Historisch Voorburg de kunstenaar verzocht uit zijn werk een selectie te mogen maken voor haar tijdschrift.

We hadden hierbij het voordeel, dat Jan Schrama zijn eigen werken al uitgebreid heeft besproken in bovengenoemd boek, zodat we in dit nummer van het tijdschrift de lezers een rondgang langs de geschilderde plaatsen kunnen presenteren in de woorden van de kunstenaar zelf.

We zijn hierbij niet te terughoudend geweest: een Voorburgse kunstenaar beeldt immers niet alleen Voorburgse onderwerpen af en we meenden dat we daarom ook werken die de nabije of wat verder weg gelegen omgeving van Voorburg laten zien, in onze keuze konden opnemen.

Wat op de bladzijden hierna volgt, is allereerst een korte kennismaking met Jan H.M. Schrama en vervolgens een persoonlijk verslag in de eigen woorden van de enthousiaste kunstenaar, die u tussen zijn schilderijen door rondleidt door de historie van Voorburg en ommestrecken. Een mooie ervaring.

*De ophaalbrug van boerderij
Essesteijn over de Broeksloot.
Olieverf op linnen*

*Voorzijde omslag:
De Voorburgse Oude kerk. (detail)
Olieverf op paneel*

Op bezoek

We ontmoeten Jan H.M Schrama in de voorkamer van zijn mooie woonhuis in de Voorburgse Weverslaan. 'Mijnheer Schrama, u bent architect én beeldend kunstenaar. Hoe bent u tot die combinatie van vakken gekomen?'

*Zwart-wit studie.
Krijt*

Als je jong bent en de jaren van je jeugd zijn voorbij, dan is de tijd aangebroken dat je gaat kiezen voor een beroep, vak of studie om je verder in een bepaalde richting te bewamen. Ik ben geboren in Leidschendam op 27 maart 1921. Ik groeide op in de omgeving van de Vliet, de sluis en de mooie, toen nog landelijke omgeving van Voorburg.

Ik liep al jong met potlood en schetsboek rond om de mooiste plekjes vast te leggen. Ik zag altijd iets waar ik voor stil stond, op school, langs de Vliet of in het bos. Mijn schetsboek was mijn houvast en ik wist het ... ik wilde kunstschilder worden!

Mijn aandacht ging ook uit naar monumentale gebouwen. Als er ergens gebouwd werd, volgde ik de vorderingen van de bouw. Het vakmanschap liet mij niet los. Timmeren, metselen, ja, de bouw in. Tekenen en ontwerpen leek mij zeker ook een goede keuze. Bouwkundige was dus mijn tweede optie en die laatste mogelijkheid koos ik.

Ik wilde de bouw in al zijn facetten leren kennen. Mijn studietijd lag voornamelijk in de avonden. Wij woonden toen vlakbij de Hoornbrug in Rijswijk. Het was vlak voor de Tweede Wereldoorlog.

De Hoornbrug zou vervangen worden door de huidige nieuwe brug. Ik heb van nabij meegemaakt dat de oude Hoornbrug in 1939 werd gesloopt. De nieuwe brug werd in de oorlogsjaren gebouwd, van eind 1939 tot 1943. Ik heb stage gelopen bij deze bouw, maar de oorlog gooide roet in het eten en omdat ik weigerde mij beschikbaar te stellen voor uitzending naar Duitsland, ben ik ondergedoken. Gelukkig ben ik er goed van af gekomen.

‘Bleef u in die periode ook aan de slag met potlood en papier?’

Ja, mijn hobby tekenen en schetsen hield ik vast. Veel werkte ik met potlood, maar ook met krijt. Eén werk, een tekening van de Stompwijkseweg [zie p. 20 van dit nummer, red.], is omstreeks de oorlogsperiode ontstaan.

Architect en musicus

In mijn opleiding en verdere leven bleef de beeldende

kunst altijd als een rode draad aanwezig. Tussen alles door bleef ik tekenen en schilderen, ook al kwam er vanwege mijn beroep dikwijls weinig van. Toch ervoer ik dat de talenten die je in je leven hebt meegekregen, nimmer vervagen. Steeds weer kwam de neiging bovendien de ingeslagen weg te verlaten en mij helemaal aan de kunst te wijden. Toch bleef ik mijn beroep trouw en ging hogerop. Ik bekwaamde mij in de architectuur en de leidinggevende taken in de ontwerpfase. Ik behaalde in 1972 de titel van architect en werd kort daarna wettelijk geregistreerd in het landelijk register van beroepsbescherming architecten.

Hoewel ik elke vorm van kunst bleef waarderen, betekende museabezoek voor mij een studie apart. In het begin van de jaren vijftig heb ik een expositie gehouden in het gebouw ‘Christelijke belangen’ in Rijswijk. De expositie werd geopend door wethouder Brederode van Kunst en Cultuur. Door een amateurvereniging werd er een regio-expositie georganiseerd van beeldende kunst in het algemeen. Ik behaalde de eerste prijs met de tekening ‘Zonsondergang te Scheveningen’ [die ook in dit nummer van Historisch Voorburg is opgenomen, zie p. 30, red.]. Ik vond het een bekroning van mijn werk. Vaak werd ik geïnspireerd door de oude meesters. Ik werkte in brede richting. Landschap, bos en duin, waterpartijen, portretten enz. Ik benutte de technische kneepjes die ik in mijn jonge jaren op de vrije academie had geleerd.

Na mijn pensionering stond mij één doel voor ogen: schilderen, doorgaan met beeldende kunst. Mijn voorkeur bleef uitgaan naar de klassieke stijl.

Mijn werken werden goed gewaardeerd en ik kreeg van kunstcritici gezonde, opbouwende kritiek. Ik had bij mijn geboorte het talent meegekregen. Het kostte mij weinig moeite uit de losse hand te schetsen en een vaste penseelstreek te hanteren.

‘U hebt hier in uw achterkamer ook een piano staan. Musicert u zelf?’

Ja, ik heb ook een aangeboren talent in de muziek, al zeg ik het zelf. Toen ik negen jaar was kreeg ik van mijn

ouders mijn eerste viool en thuis hadden wij een goede studiepiano. Van mijn moeders kant waren de meeste familieleden muzikaal aangelegd en zij bespeelden verschillende instrumenten.

Ik heb dit talent in mijn leven ook benut en speelde in orkestverband regelmatig viool. Nu nog speel ik piano. Ook deze passie is niet uit mijn leven weg te denken. Ik wist het muzikale met de beeldende kunst te combineren.

Beeldende kunst beoefenen is een heerlijke bezigheid, het is bevredigend je talenten te kunnen benutten en vaak anderen daarin te kunnen betrekken. Kunst is verheven, het ontspant en geeft rust.

Het is frappant dat in deze tijd zoveel jongeren, en ouderen op latere leeftijd, de beeldende kunst gaan beoefenen. Mensen die enige aanleg bij zichzelf ervaren geef ik het advies: probeer het en geniet van hetgeen je creëert! Ikzelf blijf bezig met potlood en penseel vast te

Jan H.M. Schrama in zijn atelier. Op de achtergrond de St.-Martinus aan het Oosteinde.

Foto uit de collectie van J.H.M. Schrama

leggen wat mij boeit, aanspreekt of fascineert. Zoals ik al eerder zei; ik vind het van groot belang je talenten optimaal te benutten en anderen daarbij te betrekken.

Introductie

‘Nu een deel van uw werk in dit nummer van Historisch Voorburg gepresenteerd wordt, zoudt u daarbij een korte introductie voor onze lezers willen geven?’

Dat zal ik graag doen. In de toelichtingen bij de hier volgende keuze uit mijn werk wil ik de lezer voorgaan en meenemen langs elk schilderij, u vertellen van de achtergronden en van de drang om een object te willen vastleggen, over de relatie van schilderij en geschiedenis en ik wil u meenemen naar natuurmonumenten, langs gebeurtenissen en jaartallen en u vertellen hoe het mogelijk is dat alles in één schilderijlijst samen te pakken. Zodoende wil ik u volledig betrekken bij het-

geen ik zo graag heb gedaan: schilderijen maken die kunnen ‘verhalen’. Als u in dit tijdschrift bladert en bij bepaalde hoofdstukken even stilstaat, merkt u al snel dat achter de getoonde schilderijen een verhaal schuilgaat. Ik probeer u te vertellen hoe ik ertoe kwam een schilderij of tekening te maken en hoe ik werd geïnspireerd of gefascineerd door bepaalde objecten, de natuur in brede zin, en monumenten, maar ook door gebeurtenissen die zich onverwachts voordeden.

Graag ga ik in sommige gevallen terug in de historie. Ik vertel u hoe en waar het begon, een stukje geschiedenis in combinatie met het voorgestelde object. Hierdoor zullen de getoonde schilderijen u een optimaal beeld geven van wat u eigenlijk ziet en leest.

Ik hoop van harte dat u bij het lezen van deze bijdrage veel genoegens zult beleven en mogelijk ook inspiratie opdoet.

Voorburg

J.H.M. Schrama

Rond 1900 was Voorburg in feite een agrarisch dorp. We hadden de dorpskern met als middelpunt de Oude kerk. Verder buiten de dorpskern lagen eigenlijk alleen het Westeinde, het Oosteinde en de weg naar Den Haag, de Laan van Nieuw-Oosteinde.

*Boerderij Hendriks aan de
Broeksloot, bij de Laan van
Nieuw-Oosteinde.
Olieverf op paneel*

Rondom het dorp waren de prachtige buitenplaatsen gelegen: Middenburg, Hofwijck (het Huygenshuis), Vreugd en Rust, Rusthof en Noordervliet. Er stonden mooie oude boerderijen langs de Broeksloot: Overburg, Oostenburg, Heldenburg, Vreugd en Rust, Essesteijn enz. De boerderijen zijn praktisch allemaal verdwenen, de kronkelende Broeksloot is rechtgetrokken en de landerijen zijn volgebouwd.

De Laan van Nieuw-Oosteinde, vroeger een smalle bommenweg, is nu een drukke uitvalsweg vanuit Den Haag. Op de kruising bij de Prins Bernhardlaan, waar nu de afrit van de Utrechtsebaan onophoudelijk verkeer aanvoert, stond een historische boerderij: twee gekoppelde woningen, lage stallen en schuren met een hooiberg.

*Boerderij Overburg.
Olieverf op paneel*

Frappant is het dat het stukje Broeksloot dat vóór die boerderij lag, nog bestaat en links en rechts van de kruising zichtbaar is.

Ik heb het schilderij dat u hier afgebeeld ziet, gemaakt naar de periode van toen. Als je op die plek gaat staan, ongeveer bij de rooms-katholieke kerk, is het bijna niet te geloven dat het hier vroeger zo landelijk was in een prachtig natuurgebied.

Maar laten wij niet weemoedig terugdenken aan wat er allemaal was, maar zorgen dat het mooie dat wij in Voorburg nog hebben, behouden blijft. We moeten zuinig zijn op onze monumenten en op ons historisch erfgoed in het algemeen. Als ik dan toch even mijn gedachten laat gaan naar de tijd van toen, dan loop ik met mijn

vader weer op het smalle paadje langs de Broeksloot. Ik loop dan langs de achterzijde van al die mooie boerderijen die ik zojuist heb genoemd.

Stelt u zich voor dat u meeloopt van west naar oost, van Rijswijk naar Leidschendam langs de Broeksloot, met de boerderijen die u op mijn schilderijen ziet aan uw rechterhand. Dan laat u uw gedachten de vrije loop en komt zo langs de genoemde boerderijen.

Overburg

De grote boerderij Overburg was al heel oud en was gesitueerd tussen de Prinses Mariannelaan en de Broeksloot in de nabijheid van de Tusschenburgstraat. De pronkkamers van de boerderij waren met kostbare dikke tapijten bekleed, de wanden met Bijbelse voorstellingen. De laatste gedeelten van deze boerderij zijn al in 1932 gesloopt.

Te Vrijburg

In de buurt van het Huis te Vrijburg stonden de boerderijen Bethlehem en Vredenoord. Bethlehem werd in 1870 bewoond door Denis de Wit, grootvader van Jan de Wit, die later op boerderij Essesteijn woonde. Het kleine kasteeltje Huis te Vrijburg werd jarenlang bewoond door een Franse familie. Dat kasteeltje, rechts op mijn schil-

*Boerderij bij Huis te Vrijburg.
Olieverf op paneel*

derij, maakte deel uit van het landgoed 'Quarles', genoemd naar de bewoner jonkheer Petrus Quarles. De boerderij stond langs de Broeksloot ter hoogte van de Vrijburgstraat. Huis en boerderij zijn inmiddels spoorloos verdwenen. Trouwens, dat geldt voor bijna alle Voorburgse boerderijen langs de Broeksloot. Essesteijn met zijn mooie ophaalbrug en de Vliegermolen er nu tegenover, staat nog ongeschonden op zijn oude plek langs de Broeksloot. Verder richting Leidschendam ligt nog een oude boerderij.

Oost-Duivesteyn

Boerderij Oost-Duivesteyn, gebouwd omstreeks 1610, behoorde bij het Landgoed West-Duivesteyn, dat einde 18de eeuw werd bewoond door Lambertus Sijthoff. Na het teruglopen van de adelstand werd het landgoed West- en Oost-Duivesteyn verkaveld en verpacht. In 1851 werd de boerderij Oost-Duivesteyn verpacht aan Cornelis Koot, een jongeman uit Veur, die meerdere echtgenotes overleefde en 14 kinderen had. Hij bleef er wonen tot zijn dood in 1906. De boerderij bestaat nog steeds, helaas met groot achterstallig onderhoud.

Rusthof

In 1693 kocht Adriaan Gijs een bestaand bouwhuis met teelland. Het huis raakte al gauw in verval. In 1703 verwierf Hendrik Rammelman de restanten. Het bezit, dat gaandeweg flink werd uitgebreid, verwisselde nog enkele

*Boerderij Oost-Duivesteyn.
Olieverf op paneel*

le malen van eigenaar. In 1826 kocht de vermogende Henricus de Vogel van Aalst het bezit. Deze De Vogel van Aalst deed veel goeds en schonk grote bedragen aan pastoor Mesker waardoor de buitenplaats Bijvliet kon worden omgebouwd tot eerste katholieke kerk in Voorburg (de huidige Martinuskerk dateert van 1893). In 1837 kwam het buiten Rusthof in bezit van de weduwe Van der Kun. Zij verkocht Rusthof in 1848 aan Prinses Marianne der Nederlanden. De buitenplaats bestond in die tijd uit een herenhuis, stallen en koetshuizen en een menagerie.

Aan de overkant op het Oosteinde stonden de orangerie en tuinmanswoning, bloemen- en perzikenkas, alsmede een groot bos en vijvers, grenzend aan de Achterweg (Parkweg). Het geheel was toen 3 ha groot. Aan de overkant van de Achterweg bevond zich een boerderij met 16 ha grond tot aan de spoorlijn Den Haag-Amsterdam. Dit werd later boerderij Vreugd en Rust. Aan de overzijde van de Vliet, tegenover Rusthof, stond een boerenschuur die later verbouwd werd tot boerderij, genaamd Nabij. Deze boerderij werd in de jaren zeventig afgebroken.

*De buitenplaats Rusthof.
Olieverf op paneel*

Prinses Marianne was de dochter van koning Willem I. In de tijd dat de prinses op Rusthof verbleef, besteeg haar broer de troon als koning Willem II. Prinses Marianne, die in 1830 getrouwd was met Prins Albert van Pruisen, heeft een veelbewogen leven gehad. Zij scheidde in 1848 van haar echtgenoot en bleef tot 1883 op Rusthof wonen. De laatste jaren verbleef zij veel op haar buiten Reinhartshausen in Duitsland, waar zij in 1883 stierf. Na haar dood erfde haar zoon Albert van Pruisen haar Voorburgse bezittingen. In 1906 verkocht hij Rusthof en

Noordervliet aan een bouwmaatschappij die beide buitenplaatsen kort daarna sloopte.

Mijn schilderij geeft aan hoe de situatie was in de tijd dat prinses Marianne op dit landgoed verbleef. Het huis met de prachtige vijvers lag schuin tegenover de huidige Weverslaan.

De grond van Rusthof, zich uitstrekkend vanaf de rooms-katholieke kerk tot aan Vreugd en Rust, werd in de jaren 1910-1930 door Rotterdamse koopmansfamilies met villa's bebouwd.

*De Voorburgse Oude kerk.
Olieverf op paneel*

Alleen de orangerie en de oude tuinmanswoning, hoek Oosteinde-Prins Albertlaan, staan er nog steeds en verkeren in goede staat van onderhoud.

De Oude kerk

De kerk in het hart van het oude dorp blijft een middelpunt, een voornaam monument in onze gemeente. In de middeleeuwen moet daar ter plaatse een houten kapel of kerkje hebben gestaan. Het stond er bovenop de duinenrij waarover de Heerenweg voerde, de oude, oorspronkelijk Romeinse route tussen oost en west. Met de bouw van de huidige kerk is men in de 14de eeuw

begonnen. Eerst verrezen de toren en een toen nog maar klein kerkje.

In de loop der eeuwen is de kerk in gotische stijl in vier fasen verder uitgebouwd. Het schip werd verlengd en het linker en rechter transept bijgebouwd. Daarna volgde het koor. Ten slotte volgden nog de apsis en sacristie. De zuideringang met z'n hardstenen pui is het laatst aangebouwd en staat enigszins gedraaid ten opzichte van de as van het schip. De ingang van de kerk was tot die tijd onder de toren. Later werd de zuideringang als hoofdingang gebruikt.

*De Kerkbrug.
Olieverf op paneel*

Ook in de 19de en 20ste eeuw werd aan de kerk veel gewijzigd.

Ik heb de Oude kerk, het grootste monument in Voorburg, geschilderd zoals ze daar stond in het eerste kwart van de 20ste eeuw, nog met het prachtige smeedijzeren hekwerk, de oorspronkelijke Wilhelminaboom, de hardstenen dorpspomp en met het koetsje dat er altijd stond. Verder het dienstgebouw van de kerk en de aanpalende huizen in de Herenstraat. Deze huizen staan er nog steeds, maar hadden toentertijd een heel andere uitstraling: meer woonhuis dan winkel, met een hardste-

nen stoep met palen en hekjes.

Op het schilderij heeft het geregend met een bui van west naar oost. De straat is nog nat, maar alles gaat voorbij, zoals alles voorbij gaat. De kerk blijft echter staan in het hart van ons oude Voorburg, beeldbepalend eeuw na eeuw...

De Kerkbrug

Voorburg heeft veel mooie monumenten. Denk aan Vreugd en Rust, aan Hoekenburg, aan Middenburg en aan het Huygenshuis. Maar wat denkt u van de bruggen:

*Hofwijck, vanuit het zuiden.
Olieverf op linnen*

Wijkerbrug, Kerkbrug, de oude en de nieuwe Tolbrug? Hiervan is de oude Tolbrug in de jaren zestig vernieuwd. De andere zijn authentiek gebleven en zijn karakteristiek voor het Voorburg van eind 19de eeuw. Mijn schilderij heeft betrekking op de Kerkbrug, eenzelfde type ophaalbrug als de Wijkerbrug. Naast de Kerkbrug ligt nog steeds de toegang tot de oude haven: die liep vroeger door tot halverwege de Kerkstraat. Voor het in baksteen gekleurde rode huis loopt de haveningang. Het witte huis rechts staat op de hoek van de Kerkstraat en de ingang naar buitenplaats Hoekvliet. In die tijd was het eerste gedeelte al door de gemeente onteigend en gereedgemaakt als aanlegplaats voor beurtschippers. Hoekvliet is begin 20ste eeuw afgebroken. De boompartijen bleven het langst in de gemeente staan. De Kerkbrug ligt recht tegenover de zuideringang van de oude dorpskerk in de Herenstraat.

Huygens' huis

Het mooie kleine kasteeltje Hofwijck, een opvallend erf-

goed aan de rand van Voorburg, werd gebouwd in 1640 in opdracht van Constantijn Huygens. Huygens zelf maakte het ontwerp, samen met Jacob van Campen. Het huis is voor de gemeente Voorburg altijd een waardevol bezit gebleven.

Na de dood van Constantijn heeft zijn beroemde zoon Christiaan er enkele jaren gewoond. Het huis raakte in 1750 buiten bezit van de familie Huygens, maar het heeft de eeuwen doorstaan, alhoewel er wel eens sprake van is geweest het kasteel af te breken. U begrijpt, protest alom.

Men bezweek daarvoor en de plannen gingen van tafel. Momenteel is het huis als museum ingericht.

Wie Voorburg vanuit het zuid-westen binnengaat, ziet huize Hofwijck direct al opdoemen.

De molens

De enige nog bestaande molen in Voorburg is de Vliegermolen. Althans, zo wordt hij bij ons in Voorburg genoemd. In vroeger eeuwen al werden Voorburg, Den Haag, Rijswijk, Veur en Stompwijk grotendeels door polders omringd. De Binckhorstpolder tot aan de Schenk aan de zijde van Den Haag, tot aan de Trekvliet bij Rijswijk, met de Vliet als afgrenzing van Stompwijk en tot aan de Romeinse paal bij Veur, in de Duivenvoordepolder.

De Heren van Voorburg dienden bij de Staten van Holland en Zeeland een aanvraag in voor de bouw van een watermolen voor het drooghouden van de Voorburgse polders, de Binckhorstpolder en de Duivenvoordepolder, behorende tot de heerlijkheid Duivenvoorde.

De reden was dat de bossen ten noordwesten van Voorburg gekapt waren en er ontginning had plaatsgevonden. Die bossen behoorden aan het kasteel De Binckhorst dat nog steeds aan de Binckhorstlaan staat. De molen werd in 1621 gebouwd en droeg de naam 'Binckhorstmolen'. Omdat de vrijgemaakte polder in die tijd voor de Voorburgers de enige mogelijkheid bood om een vliegerwedstrijd te houden rond de Broeksloot, werd al gauw gesproken van 'vliegeren bij de molen'. Er

De Vliegermolen, op zijn standplaats van ooit. Olieverf op linnen

zijn nog meer theorieën bekend, maar het meest waarschijnlijke is dat het woord Vliegermolen daarin toch zijn oorsprong heeft.

Ik heb zelf, als groot liefhebber van vliegeren, als kind en later met mijn kinderen veel gevliegerd in de Binckhorstpolder. De molen 'de Vlieger' (de Binckhorstmolen) is in 1989 verplaatst naar een mooie plek aan de Broeksloot ter hoogte van de boerderij Essesteijn bij de Rodelaan.

Naast het schilderij van de Vliegermolen in een vroegere periode ziet u ook een schilderij van kasteel De Binckhorst. Dit kasteel is zeer oud en dateert van 1300. Het staat in de hoek van de voormalige Binckhorstpolder. Een ander groot landgoed was kasteel en buitenplaats De Loo, dat zich midden in de Binckhorstpolder bevond. Dit kasteel is in 1799 gesloopt.

De Loolaan is het enige dat eraan herinnert. Het kasteel lag precies in het verlengde van deze zeer oude laan. Bekend is dat kasteel De Loo in 1748 werd aangekocht door de grootvader van koning Willem I.

Zijn zoon verbouwde het buiten tot een privé dierentuin met exotische dieren.

In de Franse tijd is alles geplunderd en geëgaliseerd tot weiland en werd er een boerderij gebouwd. De buitenplaats De Loo was het enige grafelijke slot dat Voorburg ooit heeft gehad.

De korenmolen 'van Baas' stond aan de Achterweg, nu Parkweg, op de hoek van de Zwarte Laan. Het was een stenen baliemolen, zeer hoog. Hij maalde voor alle bakkerijen in Voorburg het graan. De molen werd gebouwd in 1683 met een woning voor de mulder. Vanwege de reconstructie van de Parkweg en Zwarte Laan is de molen in 1912 gesloopt.

Swaensteyn

Historische monumenten en erfgoed in Voorburg, ja, hoeveel is er over geschreven, over gedicht en geschilderd? Eeuwen door is er in Voorburg gebouwd, uitge-

breid en gerestaureerd aan onze monumenten.

We hebben ze gekoesterd en verzorgd omdat we er trots op zijn en ze voor het nageslacht willen behouden. De monumenten, zij horen bij het oude historische dorp aan de Vliet.

De lokatie waar de monumenten zich bevinden is uniek, zij omringen de kern van het dorp.

Ik heb ze getekend en geschilderd, stuk voor stuk. Ze blijven de waardevolle werken uit mijn collectie.

In de Herenstraat, tegenover de Oude kerk, staat Huize Swaensteyn. Een gaaf monument van klasse, diverse malen verbouwd en gerestaureerd naar de oorspronkelijke stijl van weleer.

Swaensteyn was in 1620 nog een samenstel van kleine panden met stallen en een uitspannerij. Maar in 1621 heeft men in feite een aanvang gemaakt met de bouw van het huis zoals wij dat nu kennen.

Vanaf 1617 tot aan 1621 was Cornelis Cornelisz al bezig aan de bouw van het huidige huis Swaensteyn. Hij was dus de eerste eigenaar, alhoewel Antonius Aertsz in

*De Binckhorst.
Olieverf op paneel*

1512 al eigenaar was van de grond en het voorgaande huis met de stallen.

Hij wordt opgevolgd door Claesz Grijp, die tot 1617 eigenaar is van Swaensteyn.

Cornelis Cornelisz maakte van het huis een prachtig geheel, hij richtte het in als herberg, logement en uitspannerij. In de daarop volgende tijd blijft het huis die functie behouden. In de loop der eeuwen wordt Swaensteyn ook bewoond door de Schepenen van Voorburg en wordt er recht gesproken. Jarenlang heeft een afbeelding van Vrouwe Justitia de schouw gesierd. In de Franse tijd heeft een staf van officieren het loge-

ment betrokken maar hierna werd het huis Swaensteyn weer als raadhuis gebruikt. Dit blijft zo totdat in 1882 het nieuwe raadhuis wordt opgeleverd. Het huis Swaensteyn blijft ook hierna weer als logement in gebruik totdat de Sierkan er in 1916 een melkinrichting en een melksalon vestigt. In 1965 worden alle zeilen bijgezet om het verpauperde gebouw voor verder verval te behoeden.

De laatste eigenaar, ir. Kruger, maakte in de jaren zeventig een verbouwings- en restauratieplan, met als resultaat dat na de voltooiing Huize Swaensteyn weer als een prachtig behouden monument schittert in ons dorp.

Swaensteyn.

Olieverf op linnen

Vreugd en Rust

Begin 17de eeuw werd huize Vreugd en Rust al genoemd. Men omschreef het als een buitenhuis met stallen, koetshuis en landgoederen. De buitenplaats reikte vanaf huize Rusthof tot aan Huys ten Dom aan het begin van de Herenstraat. Begin 1700 werd het huis Vreugd en Rust uitgebreid en verkreeg het zijn huidige vorm. In 1794 werd het bewoond door Adriaan Caan. Begin 19de eeuw werd Vreugd en Rust bewoond door de staatsman mr. Guillaume Groen van Prinsterer. In de jaren 1850 werd het buiten bewoond door mr. Hoffmann, die door aankoop de grond van het voormalige Huys ten Dom bij Vreugd en Rust voegt. Op deze grond wordt in 1853 de kleuterschool Sophia gebouwd. Tot 1916 is het bui-

ten Vreugd en Rust door verschillende voorname families bewoond. Hierna wordt het aan Den Haag verkocht en wordt er een Montessorischool in gehuisvest. In het verdere verloop van de tijd raken huis en landgoed sterk verpauperd. In 1925 wordt het mooie koetshuis afgebroken en door een schakelstation van de PTT vervangen. De vijvers en sloot worden gedempt en het aanzien van

Vreugd en Rust heeft voor wat betreft schoonheid en nostalgie sterk ingeboet.

Nadat de buitenplaats Vreugd en Rust weer in eigendom is gekomen van de gemeente Voorburg is het aanzien weer flink verbeterd. Temeer daar in het huis een hotelrestaurant is gevestigd.

*Vreugd en Rust.
Olieverf op paneel*

Leidschendam

J.H.M. Schrama

Leidschendam is een oase aan de Vliet. Het ligt er prachtig pittoresk om de sluis. Al in de 16de eeuw was de Vliet (het Rijn-Schiekanaal zoals hij officieel heet) verschillende malen verbreed. Oorspronkelijk was het een klein kanaaltje, aangelegd door de Romeinse veldheer Corbulo. Hij zocht een route naar het zuid-westen, maakte een aftakking van de Rijn naar de Maasdelta, daar waar later Rotterdam ontstond.

*Meelwagen, met panorama
van Leidschendam.
Olieverf op linnen*

Alle eeuwen door is er langs dit water op de oude Romeinse wegen handel gedreven. Over de wijdvertakte wegen, te beginnen in Rome, de Via Appia, sleepte en rolde men goederen naar bepaalde verzamelplaatsen, men vestigde zich er dan en wierp verdedigingswerken op.

Begin 16de eeuw zijn er in de Vliet al verscheidene dammen opgeworpen (waadplaatsen), of oeververbindingen naar plaatsen voor de handelsnijverheid. In de Vliet kwam ook zo'n dam te liggen bij het gehucht Veur, dat aan de oude Heerweg lag en nog steeds ligt.

Leidse beurtschippers zeilden of lieten hun schepen trekken naar de oostkant van de dam, om dan uit te laden en goederen weer mee terug te nemen. De westkant van de Vliet was even belangrijk, vanaf Delft voer

men weer tot aan de dam en terug. Ook werden er schepen met lierinstallaties over de dam getrokken. Door al deze bedrijvigheid ontstond er bij de dam, al gauw genoemd de 'Leidse dam', een voornaam handelsplaatsje. Er vestigden zich jagers van de trekschuiten, kroegen en herbergen. Leiden en Delft betwistten elkaar en wilden een vrije doorgang naar elkaars steden. Maar Leiden, dat de dam in pacht had, wilde daar niets van horen. Leiden hief immers tolgeld en overslaggeld en de bedrijfjes hadden een goed inkomen aan de handel van de beurtschippers.

In 1800 sleepte men nog kleine scheepjes over de dam, maar op den duur was dit niet meer uitvoerbaar, daar de schepen groter werden en de vrachten te zwaar.

Omstreeks 1840 werd er een sluis gebouwd met hefdeuren en takelkettingen, een zwaar en tijdrovend werk. Het waterval was regelmatig 20 tot 30 cm.

Leidschendam breidde uit en er werd in 1654 een hervormde kerk gebouwd die in de volksmond 'de Peperbus' werd genoemd, aan de zuidoostkant van de Vliet. In 1692 brandde de kerk totaal af en werd pas in 1865 weer herbouwd.

Aan de noordwestkant bevond zich een eiland waarop een oude herberg en uitspanning was gelegen. Op die plek werd in 1870 de rooms-katholieke kerk gebouwd, naar een ontwerp van architectenbureau Margry uit Rotterdam. De oude sluisen werden afgebroken en in 1880 werd het nieuwe sluisencomplex gebouwd.

Kijk nu naar het hierbij afgebeelde schilderij, ga naast mij zitten op een platte schuit van schipper Halverhout; we liggen midden in het water met onze rug naar Voorburg. U ziet hoe schitterend pittoresk Leidschendam is.

Langs de sluisen rechts, dat grote witte gebouw, is De Zwaan. Dat dateert uit 1500 en was achtereenvolgens rechthuis, raadhuys en herberg. Het huis, ook wit, is de woning van de herbergier. Het werd later gesplitst en daar, op nummer 14, ben ik geboren. De kleine huisjes ernaast, daar zijn mijn grootouders zich gaan vestigen toen zij trouwden.

Heel mijn familie woonde er dus, wij speelden en

*Sluisbrug met kerk,
Leidschendam.
Tekening*

logeerden er heel veel, rond de sluizen, bij de schepen en in de meelfabriek van mijn opa.

Leidschendam bestond jarenlang uit de gemeenten Veur en Stompwijk en is pas in 1938 de zelfstandige gemeente Leidschendam geworden. Van die unieke plek heb ik vele schilderijen en tekeningen gemaakt. Het blijft voor mij een begrip, Leidschendam.

De drie molens bij Stompwijk

Alom bekend zijn de molens in Stompwijk. De drie molens staan aan de Molendijk tussen Wilsveen en Stompwijk. Ze dateren uit de 17de eeuw en vormen een zogeheten watergang of molendriegang. Dat wil zeggen:

de molens zijn trapsgewijs gebouwd, de eerste is de laagste en de laatste is de hoogste. Het zijn alle drie bovenkruiers en de vijzels draaien het water uit de polder steeds hoger, totdat de laatste molen de polder op niveau houdt en het water loost op het buitenwater, de Vliet. Overbekend zijn deze drie molens bij toeristen en kunstschilders, maar ook bij sportvissers vanwege het zeer rijke viswater. Vele malen heb ik dit plaatje geschilderd en getekend, maar telkens weer blijkt hier niets veranderd te zijn.

Ook de dorpskern van Stompwijk heb ik vastgelegd, in een tekening uit 1938, met de Stompwijkseweg en rooms-katholieke kerk.

*Sluiscomplex, Leidschendam.
Olieverf op paneel*

*Molens in Leidschendam,
aan de noordoostelijke kant
van de dam.
Olieverf op linnen*

*Drie molens, Stompwijk.
Olieverf op paneel*

*Stompwijkseweg, 1938.
Tekening*

*Meelfabriek te Leidschendam.
Tekening*

*Sluis, Leidschendam.
Pastel*

Verder weg

J.H.M. Schrama

Al in de middeleeuwen spreekt men van de 'heerlijkheid' Duivenvoorde in Voorschoten en de familie Van Wassenaer. Jan van Wassenaer (1460 - 1525) breidt zijn bezit uit tot het grootste bezit in Rijnland.

*Duivenvoorde, Voorschoten.
Olieverf op linnen*

*Boswachterswoning bij
Duivenvoorde.
Olieverf op paneel*

Hij doet in 1525 zijn landgoed en hele bezit over aan zijn dochter Maria. Deze dochter huwt met Jan van Duivenvoorde. Het jonge geslacht Van Duivenvoorde van Wassenaer breidt het bezit steeds verder uit. In 1564 reikt het tot aan de Oude Rijn en tot aan Den Haag. De oorspronkelijke woontoren is in twee fasen met een linker en rechter woonvleugel vergroot. De tuinen van het kasteel worden in landschappelijke stijl aangelegd. Later weer heeft men de tuinen vergroot en is men overgegaan tot een strakkere stijl, wat nu nog goed zichtbaar is. Het kasteel Duivenvoorde met het mooie landgoed is nog steeds het mooiste en grootste landgoed in Zuid-

Holland en het voornaamste monument in de gemeente Voorschoten.

Ik heb landgoed Duivenvoorde geschilderd in de herfst zodat de kleurenpracht in de ochtendzon een mooi accent geeft aan de omringende bospartij van het kasteel. Op een ander schilderij heb ik ook de boswachterswoning afgebeeld.

De Horsten

Bij de landgoederen Duivenvoorde en Raaphorst behoorden ook de Horsten. In de 18de eeuw werden de Horsten koninklijk bezit, aanvankelijk als jachtterrein, vandaar dat er ook een jachtslot werd gebouwd. Prins

Frederik, broer van koning Willem II, liet dat slot in 1880 herbouwen. Enkele jaren geleden werden de landgoederen nog wel eens voor de jacht gebruikt. Tegenwoordig zijn de Horsten voor het publiek toegankelijk. Een oude beukenlaan vlakbij het jachtslot heb ik op een schilderij weergegeven. Het golfachtige boslandschap laat duidelijk zien dat zich hier nog het oude duin bevindt.

Allemansgeest

Verder weg nu, tot zelfs voorbij het dorp Voorschoten: vanaf 1369 hadden achtereenvolgens Ijsbrand Almanz, Willem van Leeuwen en Jan van Leeuwen daar het kasteel Adegeest in bezit.

In 1451 hadden Jan van Leeuwen en Willem het kasteel verkregen van de graaf van Holland, zo ook de landgoederen Adegeest en Bosgeest. In 1582 kocht de toenmalige burgemeester van Amsterdam, Dirck Jansz de Graeff, de verbrande 'woning met 8 hont land' alsmede de aan de overzijde gelegen buitenplaats Vredenhoef.

Veel buitenplaatsen werden in 1574 door de Spaanse troepen door brandstichting verwoest, waaronder ook deze. In 1582 heeft burgemeester De Graeff beide landgoederen hersteld en de woningen weer opgebouwd. Het herbouwde kasteel Vredenhoef werd voorzien van een dubbel zadeldak en twee uitgebouwde koepels (serres).

Hierna koopt Allard Poelaert de beide aan de Heerenweg liggende heerlijkheden, alsmede twee aan de overzijde gelegen boerderijen en een aan de overkant van de Vliet gelegen weiland, tien morgen groot.

De heerlijkheid wordt in 1656

bewoond door raadpensionaris Jan de Witt, die gehuwd is met Wendela, dochter van Jan Bicker, voormalig burgemeester van Amsterdam.

Eén van de boerderijen aan de overzijde van de weg wordt ingrijpend verbouwd en voorzien van een aanlegsteiger voor een voetveer om zo de overzijde van de Vliet te kunnen bereiken. De mooie boerderij verkrijgt de naam Allemansgeest. De eerder genoemde heerlijkheden aan de Heerenweg worden in 1802 samengevoegd en Berbice genoemd. Enige tijd later wordt dit landgoed eigendom van de firma Kempen en Begeer.

Mijn pastel heeft betrekking op de boerderij Allemansgeest. Deze wordt in de 19de eeuw verder verfraaid met wandbekleding en mooie raampartijen. Ook wordt er een koepelvleugel bijgebouwd. Het uitgebreide pand wordt ingericht als uitspanning en herberg. Tot op heden is het als monument goed bewaard gebleven. Het doet nu al jaren dienst als restaurant, fraai gelegen aan de Vliet.

Eikenhorst.

Olieverf op paneel

Zelfportret met viool

Toen ik nog een jongen van negen jaar was, kreeg ik van mijn ouders mijn eerste viool. Het was een driekwart viool, geschikt voor kinderen omdat de viool verkleind was gebouwd.

Ik kreeg in die jaren les van mijn neef Henk, die een geweldige violist was en ook als gastviolist een partij speelde bij het Residentie Orkest. Intussen had ik een grote viool gekregen. Ik had muzikale aanleg en wilde die gave goed benutten. Ik ben later in orkestverband gaan spelen in plaatselijke verenigingen. Thuis hadden wij een goede studiepiano en ik speelde daar vaak

improviserend op. Met een instrument een partij spelen is een geweldige passie en ik ben dat altijd als hobby naast mijn andere werkzaamheden blijven doen. Het instuderen van een partituur heeft dikwijls zeer lange tijd nodig en de repetities zijn relatief veelvuldig. Nu nog speel ik graag piano en improviseer graag op een bepaald thema.

Muziek heeft enorme waarde, je kunt er helemaal door ontspannen en een eigen wereld om je heen creëren. Mijn advies aan mensen met aanleg of talent is dus: probeer een instrument te bespelen, het is een heerlijke bezigheid.

*De Horsten.
Olieverf op paneel*

Hoe maak je een schilderij?

Er zijn verschillende boekjes en handleidingen in de handel om bezig te zijn met verf, om te tekenen, schilderen en pastels en aquarellen te maken.

Stel, we willen een olieverfschilderijtje maken. We kunnen dan werken op hout (paneel), op linnen of universeelboard. Dit laatste is watervast board met linnen overtrokken. Het is in standaardmaten verkrijgbaar.

We gaan nu schilderen op een paneel van 50 bij 40 cm; kom zitten in mijn atelier.

Het paneel staat op mijn schildersezels en ik verf het paneel twee keer in een vriendelijke grondverf. Na het drogen geef ik het paneel een dunne film met speciale zuurvrije plamuur.

Ik grond, na droging, het paneel met een kleur die net iets afwijkt van wit, dus naar bijvoorbeeld blauw of crème.

Nu ga ik met een zacht potlood (BB), het object tekenen. Heel dun maar wel met een losse pols, niet krampachtig en geforceerd. Betreft het werk een landschap, dan zorg ik ervoor dat de horizon in een horizontale lijn loopt op één derde van de onderkant van het paneel.

Dat wat u wilt schilderen, bijvoorbeeld een boerderij, molen of bossen, blijft altijd onder die denkbeeldige horizontale lijn op uw board of paneel.

Breng de verf in eerste instantie dun aan, de potloodlijnen neemt u in de verf gelijk op. Na droging kunt u de verf sterker opbrengen, denk goed aan de bezonning en de belichting en vooral aan het perspectief. Hoe verder het geschilderde object van u verwijderd is, hoe dunner en waziger de verf wordt opgebracht. Als alles droog is kan het geheel worden gevernist.

Denk niet dat alles even vanzelfsprekend is; door veel oefenen zult u tot goede resultaten komen. Trek u niets aan van anderen om u heen, probeer uzelf te zijn en teken en schilder zoals u het ziet en beleeft. En probeer er iets van u zelf in te brengen. Wees niet bang voor kritiek, maar probeer er iets mee te doen. Vergeet nooit: elke streep of lijn die u op papier of linnen neerzet waarvan verondersteld kan worden dat die iets uitbeeldt, is kunst.

Scheveningen

In het jaar 1280 wordt al gerept van vissers met hun boten op het strand van Scheveningen. Scheveningen is altijd een vissersdorp geweest en gebleven en behoorde altijd bij Den Haag. Het had dus ook geen eigen bestuur.

De zeevisserij op haring, schol, makreel en tong is altijd bepalend en een bron van inkomen geweest voor de hele Scheveningse bevolking. De Scheveningers waren niet rijk maar door hard werken aan de wal en op zee was het dorp toch welvarend.

De vissers visten met 'pinken' (kleine schepen) en met 'buizen' en 'bommen'.

Ze visten langs de kust en op de visgronden boven Engeland (bij de Shetlandeilanden).

Kwamen ze terug, dan lieten zij hun schepen op het strand bij eb droog vallen; een haven was er niet.

De kerk van Scheveningen werd in 1450 gebouwd. In 1550 werd de toren erbij gevoegd. Het dorp en de visvangst breidden zich sterk uit. Zo viste men in 1800 al met grote bomschuiten van 15 bij 7 m. Het waren platbo-

Allemaansgeest.

Pastel

*Zelfportret met viool.
Olieverf op paneel*

dems die hoog op het strand in het schuitemgat achter de kerk werden opgetrokken. Met slecht weer en noordoostenstorm was het zeer moeilijk om de schepen vast te krijgen en te beveiligen.

In 1825 pleitte reder Maas regelmatig voor een veilige vissershaven, maar met allerlei gesukkel in Den Haag duurde het nog tot na de grote stormramp van 1894, waarbij 6 procent van de schepen verloren ging, eer eindelijk in 1904 de eerste vissershaven kon worden opengesteld. In 1931 volgde de tweede haven.

In 1799 al had men overal langs de kust seinpalen geplaatst. Enerzijds voor aanwijzingen voor de vissers op zee en anderzijds in het kader van de kustverdediging in de Franse tijd. Een duintop ten noorden van de

kerk, waarop ook een seinpaal stond, werd afgegraven en bouwrijp gemaakt voor de bouw van de seinpost. In 1875 werd de nieuwe vuurtoren in gebruik genomen. Deze toren was geheel van gietijzer gemaakt. Het gebouw Seinpost, op het Seinpostduin, kwam in 1886 in gebruik. Eén jaar daarvoor was het Kurhaus geopend. In 1896 werd op het strand de nieuwe wandelboulevard in gebruik gesteld. Er rezen grote problemen met de eerste en tweede vissershaven omdat de verzanding zich zeer snel voltrok en de grote schepen de haven niet goed konden in- en uitlopen. Regelmatig moest men met zuigers de haven op diepte houden. Pas nadat de havenhoofden verlengd waren is de situatie verbeterd. Op mijn tekening ziet u een zonsoudergang precies

*Stillevens: compositie met viool.
Pastel*

midden tussen de havenhoofden door.
Deze tekening werd bij een grote expositie in de jaren vijftig bekroond met een eerste prijs.
Op een pastel ziet u twee pinken proberen op het strand te komen om zich in veiligheid te stellen. Er staat een zuidwestenwind, kracht zeven.
Een andere tekening, met pastelskrijt, is door mij gemaakt met Hendrik Mesdag als inspiratiebron. Alles is rustig en de schelpenvisser doet hier nog zijn werk. Ook al is het Scheveningen nu, door het drukke toerisme, heel anders dan toen, wanneer u er in voor- en naseizoen doorheen loopt, ziet u de aanwijzingen van vroeger al gauw terug en kunt u zich zo direct in het oude, bekende vissersdorp van weleer wanen.

Huys ten Hoorn, Rijswijk

Huys ten Hoorn in Rijswijk was een kasteeltje vlak bij ons huis toen wij nog in Rijswijk woonden.
Het kasteeltje was genoemd naar de Hoorn, de kruising van de wegen van Delft, Den Haag en Stompwijk, ofwel de plek van de Hoornbrug. Bij deze kruising ligt nog

*Havenhoofd, Scheveningen.
Tekening*

steeds het landgoed Hoornwijck, dat lang een hotel-restaurant is geweest.
Het kasteeltje Huys ten Hoorn werd gebouwd in de 16de eeuw. Het lag idyllisch langs het water van de huidige Thierenskade, een zijarm van de Vliet, Rijswijk in. Het was gebouwd in rode baksteen, met een zeshoekige toren, een koetshuis en een mooi loofbos met grote beuken en eiken er omheen. De familie De Graaf heeft drie generaties dit huis bewoond. Het had een mooi gesmeed toegangshek en 'n bakhuis langs het water. Ik heb het huis, dat in de jaren vijftig werd gesloopt, vele malen getekend en geschilderd. Mijn pastelskrijttekening heeft betrekking op de situatie van vlak vóór de sloop in 1950. Thans heeft men op deze historische grond een mooi wandelpad met parkbegroeiing aangelegd.

De Rijswijkse Oude kerk

De oude hervormde kerk in Rijswijk dateert van 1400. In dat jaar werd een begin gemaakt met de bouw van de toren. Net als de Voorburgse kerktoren werd die gesitueerd op een heuvelrug van de oude duinenrij waarover de oude Romeinse Heerenweg loopt: van de Oude Rijn vanaf Katwijk, via Leiden, Voorschoten, Veur, Voorburg en Rijswijk naar het zuidwesten en eindigend bij Maassluis. Het toen nog kleine gotische kerkje werd in de loop der eeuwen verschillende malen uitgebreid. Zo werd het schip verlengd met een koor en apsis. Er werd een sacristie aangebouwd en er kwam een zuideringang tegenover de huidige Kerklaan.
In de 18de en 19de eeuw werden wederom grote verbouwingen uitgevoerd en werd de kerk om de toren heen vergroot, zodat de nieuwe hoofdingang recht voor de toren werd geplaatst en wel vóór de plaats waar zich vroeger de oude ingang bevond.
Mijn beide tekeningen zijn gebaseerd op die laatste bouwperiode en geven in details de toen nieuwe situatie in de huidige Kerkstraat weer.

De Hoornbrug

De Hoornbrug in Rijswijk is één van de grootste en druk-

*Pinken, Scheveningen.
Pastel*

*Schelpenvisser bij
Scheveningen.
Pastelkrijt*

ste bruggen over de Vliet, het Rijn-Schiekanaal. De brug vormt de schakel in de rijksweg A4 en de Haagweg in Rijswijk, zodat de binnenstad van Den Haag over de brug te bereiken is.

De brug, gebouwd in de tijd van de laatste wereldoorlog, ligt vijftig graden schuin op de as van het Rijn-Schiekanaal, zes meter boven de waterspiegel. De oude Hoornbrug was een draaibrug van in totaal vijftig meter lang, inclusief het vaste gedeelte. Die oude brug was gebouwd in 1892 en werd gesloopt in 1939. De brug die dáárvóór over de Vliet lag, was een vaste, stenen brug, die toen maar zes meter breed was.

Het schilderij heeft betrekking op de draaibrug in 1937. Ik heb deze toen geschetst en de schets later tot schilderij verwerkt. Het huis links op het schilderij is mijn

*Huys ten Hoorn, Rijswijk.
Pastelkrijt*

*Oude kerk, Rijswijk.
Tekening*

ouderlijk huis. Mijn vader was chef op de brug en wij woonden daar heerlijk landelijk met een groot weiland achter ons huis, met koeien en schapen. Wij hadden zelf ook wat kleinvee. 's Winters diende dit weiland als ijsbaan, dus lekker dicht bij huis. Rechts op het schilderij ziet u 't torentje van villa Martha van Karel Roos, de eigenaar van Roos Wasserijen in Loosduinen. Ook ziet u het bruggenhuis met mijn vader ernaast en de mooie bospartijen van café-restaurant 'het Molentje'. Rechts (niet zichtbaar) stond daar een grote korenmolen, waar nu een grote kantorenflat staat. Met roeiboot en kano heb ik daar veel gevaren. Het was rustig en heerlijk nostalgisch, vooral zondagsavonds, als alle jongens zich daar met hun kano verzamelden. Over de brug kijkt u naar Delft. Vaag zijn de Grote kerk in Delft, de Calvéfabrieken en de 'Haagsche poort' zichtbaar. Links ligt de weg, de Oude Haagweg, naar Delft en rechts ligt het jaagpad. Het schilderij betekent voor mij een zeer kostbare herinnering aan de tijd van toen.

*Oude kerk, Rijswijk.
Tekening*

*Hoornbrug, Rijswijk.
Olieverf op paneel*

En thuis

J.H.M. Schrama

Het Voorburgse huis waar wij wonen, onze vesting van geborgenheid, ligt verscholen in het groen van de Weverslaan, voor ons symbool van lief en leed, statig om zijn schoonheid en stoer om zijn degelijkheid. Toen ik dit schilderij maakte, ging er door de haren van mijn penselen een lint met een intens gevoelige opnamecapaciteit.

*'Ons huis', Voorburg.
Olieverf op paneel*

Wij hebben in het huis gelachen en gehuild, gewerkt en gefeest, ons gezin is er opgegroeid en uitgefladderd. Het werd er stiller maar nooit stil. Sommige geluiden die er waren, bleven: het tikken van de klok, het ratelen van de wasmachine en het snijden van groenten voor de soep. En al die geluiden tegen de achtergrond van de verspreide tonen uit de piano. Ik heb geen potloden genoeg om alles te beschrijven, geen verf om alles in een schilderij vast te leggen, maar wij hebben weinig nodig om de knusheid en de geborgenheid van ons fijn 'te-huis' in onze herinneringen op te bergen. En dit alles nog steeds onder een kop koffie, bij de lucht van vernis en het gezoem van mijn puntenslijper.

Bronvermelding

De gegevens in dit nummer van Historisch Voorburg zijn alle ontleend aan: J.H.M. Schrama, **Met potlood & penseel**. Schilderijen die verhalen. [Voorburg, 2001, uitgegeven in eigen beheer], alwaar ook uitgebreider opgave van de gebruikte literatuur. De voornaamste bronnen blijven: het privé-archief en de eigen verhalen van Jan H.M. Schrama. De foto's van de kunstwerken zijn gemaakt door R. Schrama, zoon van de kunstenaar.

*Houtzaagmolen,
Leidschendam.
Tekening*

Colofon

Historische Vereniging Voorburg

Secretariaat: Postbus 49
2270 AA Voorburg
telefoon: 079 341 76 04
website: <http://www.historischvoorburg.nl>
e-mailadres: info@historischvoorburg.nl

Bestuur

dr. R.M.W. van Gelooven, *voorzitter*
B.W. Pel, *secretaris*
J.L. Kok RA, *penningmeester*
ir. J.S.W. van Gennip
drs. G.H.J. Rijkhoff
ir. F.G.W. Steinhorst
C. Verbeek

Lidmaatschap 2006

21 euro
Gezin 25 euro

Penningmeester HVV te Voorburg

Postbank 288321
Rabobank te Voorburg
rekeningnummer 12 76 78 743

Historisch Voorburg

Jaargang 12 (2006), nummer 1

Redactieadres

Laan van Rustenburg 16
2271 XT Voorburg
telefoon: 070 386 84 95

Redactie

Anne Jacobs
Gerard Langerak
Kees van der Leer

Vormgeving basisstramien

Studio Tigges, Voorburg

Opmaak en productie

Drukkerij Verloop, Alblasterdam

ISSN 1381 – 4672

Copyright

Overname van teksten uit 'Historisch Voorburg' is uitsluitend toegestaan na schriftelijke toestemming van de redactie.

Sponsors

Deze uitgave is mede mogelijk gemaakt dankzij de financiële steun van:

Rabobank Leidschendam-Voorburg

HISTORISCHE VERENIGING

Voorburg